

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті детально викладено теоретичні засади та особливості практичної реалізації методу проектів у процесі викладання іноземної мови у вищому педагогічному навчальному закладі. Розкрито сутність методу проектів як однієї з технологій особистісно орієнтованого підходу. Доведено, що застосування методу проектів дозволяє вирішити проблему мотивації навчання.

Ключові слова: метод проектів, особистісно орієнтований підхід, мотивація навчання, педагогічна технологія.

В статье детально изложены теоретические основы и особенности практической реализации метода проектов в процессе преподавания иностранного языка в высшем педагогическом учебном заведении. Раскрыта сущность метода проектов как одной из технологий личностно ориентированного подхода. Доказано, что применение метода проектов позволяет решить проблему учебной мотивации.

Ключевые слова: метод проектов, личностно ориентированный подход, учебная мотивация, педагогическая технология.

The theory and the peculiarities of the project method practical application in the process of teaching of a foreign language at a higher pedagogical educational establishment are expounded in the article. The essence of the project method as one of the personality-centered approach technologies is exposed. It has been proved that the project method application allows solving of the academic motivation problem.

Key words: project method, personality-centered approach, academic motivation, pedagogical technology.

Постановка проблеми. Нові політичні і соціально-економічні зміни у суспільстві, а також прагнення України активно й плідно працювати із країнами Заходу суттєво вплинули на розширення функцій іноземної мови як навчальної дисципліни, що привело до переосмислення цілей, завдань і змісту мовної освіти. Нові політичні обставини, розширення міжнародного співробітництва і міжнародних зв'язків вимагають сьогодні ґрунтовного (вільного) володіння іноземною мовою і, як наслідок, нових педагогічних технологій.

Аналіз актуальних досліджень. На доцільності і необхідності використання методу проектів у процесі викладання іноземних мов наголошували чимало науковців. Так, Л. Байдурова вважає даний метод

ключовим у процесі вивчення двох іноземних мов. Аналіз публікацій з даної проблеми свідчить також про те, що проектна методика сприяє формуванню дослідницьких навичок в учнівської молоді. Цій проблемі присвятила свої праці В. Белогрудова. На важливості застосування методу проектів під час викладання англійської мови акцентували увагу у своїх дослідженнях В. Копилова, Т. Мартянова, Г. Сокова, О. Тесліна, Н. Чанилова та ін.

Мета статті — розкрити особливості використання методу проектів у процесі викладання іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Ефективному вирішенню проблеми навчання іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації може сприяти, на думку вчених, метод проектів, який дозволяє реалізувати найскладніше і найсуттєвіше для методики завдання — створення мовленнєвого середовища, а на його основі — створення потреби у використанні іноземної мови на практиці.

Щодо проекту — це той вид роботи, який планується й реалізується студентами самостійно, і в якому мовленнєве спілкування «вплетене» в інтелектуально-емоційний контекст іншого виду діяльності. Метод проектів передбачає використання широкого спектру проблемних, дослідницьких, пошукових методів, орієнтованих чітко на реальний практичний результат, який є значимим для студентів. Підготовка та реалізація творчих проектів є заключним етапом певного циклу роботи над розвитком і вдосконаленням умінь у всіх видах мовленнєвої діяльності. Нині пошук нових педагогічних технологій пов'язаний із відсутністю у певної частини студентів позитивної мотивації до вивчення іноземної (англійської) мови за умов усвідомлення у суспільстві в цілому значимості її вивчення. Мотивація є недостатньою, оскільки у процесі вивчення іноземної мови студенти стикаються зі значними труднощами і не засвоюють матеріал з огляду на власні психологічні властивості (особливості пам'яті, сприйняття, мислення). На думку дослідників, саме метод проектів дозволяє, вирішити проблему мотивації, створити позитивне налаштування до вивчення іноземної мови [14]. Це досягається за допомогою перенесення центру навчання з викладача на студента, створення умов для співробітництва та взаємодії між студентами, що є мотивуючим фактором, а позитивна мотивація — це ключ до успішного вивчення іноземної мови [12, с. 38]. Виконання проектних завдань дозволяє учням виявляти практичну користь від вивчення іноземної мови, наслідком чого є підвищення інтересу до цього предмету.

Проектна методика забезпечує особистісно орієнтоване виховання та навчання, оскільки вона практично містить у собі й інші сучасні технології, наприклад, такі, як навчання у співробітництві [8]. Особистісно орієнтоване виховання і навчання відображає спрямованість на гуманізацію освіти, що у викладанні іноземних мов знаходить своє відображення в орієнтації процесу навчання на розвиток особистості студента засобами даного навчального процесу. Змінюється схема спілкування – студент починає виступати у ролі активного творчого суб'єкта навчальної діяльності. Особистісно орієнтоване навчання означає врахування індивідуально-психологічних особливостей учнів, цілеспрямоване формування цих особливостей, загальнокультурний, особистісний розвиток учнів [6, с. 14]. Розвивається активне самостійне мислення, фантазія, креативність, вміння не просто запам'ятовувати та відтворювати, а й застосовувати знання на практиці, вміння самостійно планувати дії, прогнозувати можливі варіанти виконання завдань, вибирати способи та засоби їх реалізації [2; 7; 14]. Крім того, у студентів з'являється можливість продемонструвати свої організаторські здібності і таланти [14].

Робота над власними проектами відображає сучасну тенденцію в освіті – орієнтацію на дослідницьку, пошукову модель навчання [7]. Працюючи над проектом, студенти отримують можливість працювати у «команді», відповідально ставитися до виконання своєї частки роботи, оцінювати результати власної праці та праці своїх товаришів [4]. Досвід вирішення, хоча й локальної, але цілісної проблеми формує звичку доводити справу до кінця, не зупинятися на півдорозі [8]. У них знайшли своє яскраве відображення і комунікативний, і особистісно орієнтований підходи, які є провідними у сучасній методиці викладання іноземної мови [10; 11].

У такій системі навчання в процесі вирішення проблемних завдань здійснюється мимовільне запам'ятовування лексичних одиниць і граматичних структур, створюються умови для вільного висловлювання думок та осмислення інформації, яка сприймається [6, с. 14]. З'являються можливості для вирішення таких завдань, як подолання інертності та безініціативності студентів, сором'язливості спілкуватися іноземною мовою [4]. Проектування сприяє створенню міцної мовної бази, збагаченню словникового запасу, розвитку комунікативних умінь, розширенню світогляду студентів. [1, с. 11].

У курсі іноземної мови метод проектів може використовуватися у межах програмного матеріалу практично під час вивчення будь-якої теми, оскільки відбір тематики відбувається з урахуванням прак-

тичної значимості для учнів. Головне – це визначити проблему, над якою можна працювати в процесі роботи над темою програми [13]. Можна виділити кілька видів проектів: творчі, дослідницькі, які вимагають ретельно продуманої структури проекту; рольово-ігрові, в яких структура лише намічається і залишається відкритою до кінця проекту. Кожен учасник обирає для себе певну роль, обумовлену характером та змістом проекту. Це можуть бути літературні персонажі, які імітують соціальні та ділові стосунки. Практико-орієнтовані види проектів відрізняються чітко окресленою метою діяльності учасників проекту, яка, у свою чергу, повинна бути орієнтованою на соціальні інтереси самих учнів [8]. Вид інформаційних проектів із самого початку спрямований на збір інформації про певне явище. На практиці ж доводиться працювати зі змішаними видами проектів, які містять ознаки дослідницьких та творчих проектів. Кожен вид проектів має певний вид координації, термін виконання, етапність [13].

Різниця між звичайною та проектною роботою полягає в тому, що за звичайної роботи основна діяльність обмежується аудиторією, а за умов проектною – вона виходить за її межі.

У статті представлено досвід роботи над проектом з теми «Подорож до Англії». Проект належить до практико-орієнтованого і дослідницького видів і має на меті вивчення історії та культури Англії, історії взаємовідносин двох країн. Досліджувана проблема полягає в тому, як зацікавити мандрівника відвідати Англію.

На першому етапі відбувається представлення ситуації, яке дозволяє виокремити одну або кілька проблем з обговорюваної тематики. Процес проектування розпочинається зі створення проблемної ситуації. З цією метою студентам варто запропонувати такі завдання:

1. Прочитайте коротку лекцію з історії Великобританії для студентів (за необхідності складіть список найважливіших подій).

2. Намалуйте схему королівської родини. Зазначте, чим відомий кожен член родини. Детально схарактеризуйте улюбленого члена родини.

3. Розкажіть про англо-українські відносини; коли і як розпочалися англо-українські відносини, наводячи якомога більше фактів.

4. Схарактеризуйте визначні місця та пам'ятки Лондона: а) уявіть, що ви гід по Лондону, і, використовуючи карту, розкажіть про улюблене визначне місце Лондона; б) як гід автобусного туру, зробіть зупинку на Трафальгарській площі та біля собору Святого Павла.

5. Проінсценуйте теми «Прибуття», «Як знайти дорогу», «Міський транспорт». Використовуючи карту, поясніть, як дістатися певного місця.

6. Уявіть, що ви екскурсовод Британського музею. Проведіть екскурсію для українських туристів.

У результаті обговорення завдань у групах учні складають програму прогулянки містом і відвідування його визначних місць. Студенти починають розуміти ціль, якої їм необхідно досягти, – дослідити, в чому полягає унікальність і своєрідність історії та традицій Англії, як правильно і грамотно розповісти мандрівникові про країну, як його зацікавити.

Другий етап – це підготовчий етап. Він охоплює два основні моменти.

1. Щоб навчити описувати визначні місця міста, необхідно згадати та активізувати: а) граматичні конструкції; б) необхідну лексику (скласти перелік ключових слів).

2. Далі необхідно продумати адекватну комунікативну ситуацію, яка б підвищувала мотивацію говоріння іноземною мовою, а також сприяла зростанню якісних та кількісних показників їх мовлення (наприклад, «ти – мешканець Лондона, розкажи гостеві про свої улюблені місця»).

Паралельно з цим проводиться підготовча робота над проектом. Підготовка проекту передбачає формулювання теми, постановку цілей і пошук засобів для їх досягнення. Студенти беруть інтерв'ю, роблять аудіо- та відеозаписи, збирають друкований та ілюстративний матеріал. Важливо пам'ятати, що використовуватимуться всі чотири види мовленнєвої діяльності: читання, письмо, говоріння та аудіювання. Головне завдання на цьому етапі полягає у збиранні інформації. Щоб допомогти учасникам проекту в організації даного процесу, можна порадити їм визначитися, що вони хочуть з'ясувати і вирішити, де краще відшукати необхідну інформацію, як записати отримані дані, як презентувати інформацію групі. Викладач допомагає студентам проаналізувати й об'єднати індивідуально зібрані членами групи матеріали у єдине ціле, відкоригувати й оформити матеріал як проект групи.

Студентам пропонується відповісти на такі питання:

1. Що є змістом проекту?

2. Які питання виникають у процесі роботи над проектом? (Як можна отримати інформацію? Які літературні джерела можна використовувати?)

3. Як вирішуватимемо проблеми? (візьмемо інтерв'ю у людей, які побували у Великобританії; проведемо опитування серед студентів, знайомих; опрацюємо бібліотечні каталоги; ознайомимося з новими надходженнями і зробимо їх огляд).

4. Як організувати діяльність (домовитися про зустріч з..., знайти фотоапарат, розподілити завдання серед членів команди).

5. Що буде результатом (продуктом) проекту? (колаж, програма туристичного маршруту, виставка, радіопередача, альбом, альманах з репортажами з місця подій, рекламний проспект, читацька конференція (круглий стіл)).

На третьому етапі відбувається власне творча діяльність, результатом якої буде певний продукт.

На заключному етапі відбувається презентація проектів, їх захист і обговорення. Спосіб презентації певною мірою залежить від виду кінцевого продукту: схема, буклет, відеопоказ або усна презентація. Кожна група сама вирішує, як підготувати презентацію власного проекту, призначаючи доповідачів та розподіляючи ролі. Студенти можуть використовувати плакати, роздати слухачам план своєї презентації, представити проект у вигляді маленької п'єси, використовувати музику. Усі інші роблять записи. Після завершення презентації учасники цих груп аналізують проект, коментують його та вносять пропозиції. Дуже важливо, аби студенти набули позитивного досвіду в процесі презентації.

Керівник діяльністю студентів зазначає: «Ви є оператором туристичного агентства. Запевніть мандрівника, що саме подорож до Великобританії буде йому цікавою. Зараз відбудеться конкурс найбільш цікавих проектів». Далі кожна група, вирішуючи, яку форму презентації та оформлення результатів своєї проектною діяльності обрати, готує повідомлення щодо свого проекту (5 – 10 хвилин). Після захисту проектів відбувається обговорення з участю всіх присутніх. Після презентації проектів передбачається загальна дискусія на тему: «Скажіть, чи є Великобританія, на вашу думку, незвичайною країною і чому?»

Метод проектів за певних умов може бути використаний на будь-якому етапі навчання, якщо він відповідає таким вимогам:

1. Наявність значимої у дослідницькому або у творчому аспекті проблеми чи задачі, яка вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її вирішення.

2. Практична, теоретична, пізнавальна значимість передбачуваних результатів.

3. Самостійна діяльність студентів (індивідуально, в парі, у групі).

4. Структурування змістової частини проекту із зазначенням етапних результатів і розподілом ролей.

5. Використання дослідницьких методів: визначення проблеми, завдань дослідження, які нею зумовлені, висування гіпотези дослідження, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, коригування висновків [8].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, проектна методика характеризується комунікативною спрямованістю, активним залученням студентів до навчальної діяльності, їх особистою відповідальністю за просування у навчанні [4]. Метод проектів допомагає створити творчу атмосферу й умови для розвитку особистості. Комплексний характер діяльності у проектному навчанні створює умови для збалансованого розвитку основних фізіологічних і психологічних функцій студентів. Як зазначають викладачі, студенти навчаються продуктивно та вільно, без примусу. Крім того, робота над проектом на заняттях з іноземної мови поєднується зі створенням міцної мовної бази у студентів і допомагає розвинути вміння працювати зі значними об'ємами інформації та навички дослідницької роботи [4; 3].

Неможливо стверджувати, що проектна методика допоможе у вирішенні всіх проблем у процесі вивчення іноземної мови, але на думку вчених — це ефективний засіб від одноманітності. Дана методика сприяє розширенню мовних знань, розвитку студентів, усвідомленню себе як члена групи.

Особистісно орієнтоване виховання засобами іноземної мови передбачає використання навчального спілкування, співробітництва й активної творчої діяльності студентів, і тому викладачеві необхідно знайти спосіб «ввести» «реальну» іноземну мову в аудиторію, залучити студента до реальної мовної комунікації, інформаційного обміну, не виходячи з навчальної аудиторії, змоделювати реальний процес входження в культуру. Саме метод проектів, який забезпечує особистісно орієнтоване виховання, дає можливість вивчати практику життя засобами іноземної мови у реальному інформаційному просторі [8].

До подальших напрямів дослідження слід віднести аналіз інших освітніх технологій, які варто застосовувати у процесі викладання іноземних мов на сучасному етапі.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Байдурова Л.А.* Метод проектов при обучении учащихся двум иностранным языкам / Л.А. Байдурова, Т.В. Шапошникова // Иностранные языки в школе. — 2002. — №1. — С. 5 — 11.
2. *Белогрудова В.П.* Об исследовательской деятельности учащихся в условиях проектного метода / В.П. Белогрудова // Иностранные языки в школе. — 2005. — №8. — С. 6 — 11.

3. Бухаркина М.Ю. Метод проектов в обучении английскому языку / М.Ю. Бухаркина // Иностранные языки в школе. – 2005. – №3. – С. 24 – 28.
4. Венедиктова С.Л. Проектная деятельность учащихся на уроках немецкого языка / С.Л. Венедиктова // Иностранные языки в школе. – 2002. – №1. – С. 11 – 14.
5. Зимняя И.А. Проектная методика обучения английскому языку / И.А. Зимняя, Т.Е. Сахарова // Иностранные языки в школе. – 1991. – №3. – С. 9 – 15.
6. Колесникова И.Л. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков / И.Л. Колесникова, О.А. Долгина. – СПб.: Изд-во Русско-Балтийский информационный центр «Блиц», Cambridge University Press, 2001. – 224 с.
7. Копылова В.В. Методика проектной работы на уроках английского языка: [монография] / В.В. Копылова. – М., 2003. – 96 с.
8. Мартянова Т.М. Использование проектных заданий на уроках английского языка / Т.М. Мартянова // Иностранные языки в школе. – 1999. – №4. – С. 19 – 21.
9. Павленко И.Н. Использование проектной методики в обучении детей старшего дошкольного возраста / И.Н. Павленко // Иностранные языки в школе. – 2003. – №5. – С. 57 – 58.
10. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е.С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – №2. – С. 3 – 10.
11. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е.С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – №3. – С. 3 – 9.
12. Сокова Г.А. Из опыта использования проектной методики на уроках английского языка в 7-ом классе / Г.А. Сокова // Иностранные языки в школе. – 2002. – №4. – С. 53 – 55.
13. Теслина О.В. Проектные формы работы на уроках английского языка / О.В. Теслина // Иностранные языки в школе. – 2002. – №3. – С. 41 – 46.
14. Чанилова Н.Г. Использование проектной методики на уроках немецкого языка / Н.Г. Чанилова // Иностранные языки в школе. – 2000. – №4. – С. 62.